

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра адміністративного права та процесу факультету №1

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

навчальної дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного судочинства в Україні» вибіркового компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Law Enforcement)

Вінниця 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 1
Протокол від 09.08.2024_№ 9

ПОГОДЖЕНО

Секцією з юридичних дисциплін
Науково-методичної ради ХНУВС
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри *адміністративного права та процесу*
(протокол від 30.07.2024 № 19)

Розробники:

1. Доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1,
к.ю.н., доцент Яценко В.П.
2. Професор кафедри адміністративного права та процесу факультету №1,
д.ю.н., професор Джафарова М.В.

Рецензенти:

1. Учений секретар секретаріату Вченої ради Харківського національного
університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент Невядовський Владислав
Олегович
2. Суддя Держинського районного суду м. Харкова, к.ю.н. Цвіра Д.М.

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3							
Тема № 1: Загальні засади адміністративного судочинства	14	2	0	2	0	10	залік
Тема № 2: Адміністративна юрисдикція	14	2	0	2	0	10	
Тема № 3: Учасники адміністративного судового процесу	16	2	0	4	0	10	
Тема № 4: Інші учасники адміністративного судового процесу	2	2	0	0	0	0	
Тема № 5: Позовні заяви учасників адміністративної справи	14	2	0	2	0	10	
Тема № 6: Докази та доказування в адміністративному судочинстві. Процесуальні строки.	16	2	0	4	0	10	
Тема № 7: Позовне провадження в адміністративному судочинстві	26	2	0	4	0	20	
Тема № 8: Практичні проблеми розгляду та вирішення адміністративної справи	2	2	0	0	0	0	
Тема № 9: Перегляд адміністративних справ в апеляційному та касаційному провадженнях	14	2	0	2	0	10	
Тема № 10: Перегляд адміністративних справ за нововиявленими або виключними обставинами	2	2	0	0	0	0	
Всього за семестр:	120	20	0	20	0	80	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни		Вид контролю
	Всього	з них:	

		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3							
Тема № 1: Загальні засади адміністративного судочинства	12	2	0	0	0	10	залік
Тема № 2: Адміністративна юрисдикція	24	2	0	2	0	20	
Тема № 3: Учасники адміністративного судового процесу	22	2	0	0	0	20	
Тема № 4: Інші учасники адміністративного судового процесу	0	0	0	0	0	0	
Тема № 5: Позовні заяви учасників адміністративної справи.	10	0	0	0	0	10	
Тема № 6: Докази та доказування в адміністративному судочинстві. Процесуальні строки.	10	0	0	0	0	10	
Тема № 7: Позовне провадження в адміністративному судочинстві	22	0	0	2	0	20	
Тема № 8: Практичні проблеми розгляду та вирішення адміністративної справи	0	0	0	0	0	0	
Тема № 9: Перегляд адміністративних справ в апеляційному та касаційному провадженнях	20	0	0	2	0	18	
Тема № 10: Перегляд адміністративних справ за нововиявленими або виключними обставинами	0	0	0	0	0	0	
Всього за семестр:	120	6	0	6	0	108	

3. Методичні вказівки до семінарських і практичних занять

Практичне заняття № 1: «Загальні засади адміністративного судочинства».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо поняття, практичного значення та сутності адміністративного судочинства; принципів, методів, предмету та джерел адміністративного судочинства; сучасної структури адміністративного судочинства.

Кількість годин - 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення: навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття та сутність адміністративного судочинства.
2. Співвідношення понять «адміністративне судочинство», «адміністративний процес», «адміністративне провадження».
3. Завдання адміністративного судочинства.
4. Принципи адміністративного судочинства та їх види.

Література: [1, С. 20-34; 2, С. 17-27; 3, С. 11-19; 4, С. 12-30; 5, С. 19-25; 8; 9; 29; 32].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Загальні засади адміністративного судочинства» розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про зміст понять: «адміністративний процес», «адміністративне судочинство», «адміністративне правосуддя», «адміністративне провадження», виходячи з етимології термінів; визначення завдання, принципів та джерел адміністративного судочинства; з'ясування сучасної структури адміністративного судочинства.

На початку практичного заняття здобувачі отримають завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Історичні витоки становлення адміністративної юстиції і адміністративного судочинства в Україні.
2. Сутність, завдання, правова основа та принципи адміністративного судочинства.
3. Система адміністративних судів в Україні.

Відпрацювання даного навчального питання передбачає практичне вирішення завдань, запис мотивованого рішення у зошит (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів щодо запропонованої фабули).

Задача 1:

Гр. Сохно, повертаючись додому при перетині КПП «Майорське», розташоване в смт. Біленьке Харківської області був зупинений для перевірки працівниками патрульної поліції і попросили пред'явити вміст багажнику та пояснити, звідки в нього стільки будівельних інструментів в машині. Гр. Сохно пояснив, що це його інструменти і він їздив до матері ремонтувати будинок. Разом з тим, інструменти було вилучено, оскільки водій не мав при собі документів, які підтверджували, що він є їх власником. Вважаючи, що працівники поліції діяли неправомірно гр. Сохно звернувся з позовом до адміністративного суду за місцем свого проживання.

Дайте юридичний аналіз ситуації, що склалася.

Задача 2:

У жовтні 2022 року Роменський міський відділ Управління Державної міграційної служби України в Сумській області (далі - Роменський МВ УДМС України в Сумській області) звернувся до суду з адміністративним позовом до особи К., в якому просив: 1) примусово видворити за межі території України гр. К.; 2) затримати строком на 6 місяців особу К., з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Свої позовні вимоги позивач мотивував тим, що гр. К був засуджений до позбавлення волі за ч.1 ст.121 ККУ і після закінчення покарання дана особа може продовжувати злочинну діяльність проти громадської безпеки держави і порядку, недоторканості державного кордону України, миру і безпеки людства, що несе у собі загрозу життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави. Особа К., перебуваючи у місцях позбавлення волі, будучи фактично нелегальним мігрантом, не надав до відповідних органів документи з метою легалізації на території України, чи оформлення належності до громадянства та паспортного документу країни походження з метою виїзду з території України.

Дайте юридичний аналіз ситуації, що склалася. Чи може суб'єкт владних повноважень бути позивачем в адміністративних справах?

Задача 3:

09.08.2023 року на загальних зборах членів Всеукраїнської громадської організації «Самозахист» було прийнято рішення про переобрання голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання у правовідносинах з державою та іншими особами і вчиняти від його імені дії без додаткового уповноваження.

Член громадської організації Дяченко С.О. з указаними рішеннями не погодився, оскільки вважав, що вони прийняті всупереч меті та завданням діяльності об'єднання. Виходячи із того, що у п. 6 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» до основних принципів утворення і діяльності громадських об'єднань віднесено, зокрема і принципи відкритості та публічності, він вважав, що всі правовідносини, пов'язані з діяльністю громадської організації, є публічно-правовими.

Ураховуючи вищевикладене, він звернувся до Шевченківського районного суду міста Києва з позовною заявою про визнання неправомірними та скасування рішень загальних зборів членів Всеукраїнської громадської організації «Самозахист» від 09.08.2023 року про переобрання голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання.

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на такі правовідносини? Яке рішення повинен прийняти суддя під час вирішення питання про відкриття провадження у справі?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодельовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами, визначено категорії публічно-правових спорів, які віднесено до юрисдикції адміністративних судів.

Практичне заняття № 2: «Адміністративна юрисдикція».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо особливостей публічно-правового спору як предмету юрисдикції адміністративних судів; визначення юрисдикції адміністративних судів і підсудності справ в адміністративному судочинстві.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання); 2 години (для заочної форми навчання). Місце проведення: навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття, види та порядок утворення системи адміністративних судів в Україні.
2. Підстави для відводу судді адміністративного суду.
3. Процесуальний порядок відводу судді адміністративного суду.
4. Підстави передачі адміністративної справи з одного суду до іншого.
5. Процесуальний порядок передачі адміністративної справи з одного суду до іншого.
6. Юрисдикція адміністративних судів: поняття та види.
7. Особливості визначення територіальної юрисдикції адміністративного суду.
8. Загальна характеристика предметної юрисдикції адміністративного суду.
9. Інстанційна юрисдикція адміністративного суду.

Література: [1, С. 20-34; 2, С. 17-27; 3, С. 11-19; 4, С. 12-30; 5, С. 19-25; 7, с. 29-46; 8; 11; 13; 29; 32].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Адміністративна юрисдикція» розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про особливості співвідношення таких категорій, як «адміністративно-правовий спір» та «публічно-правовий спір»; розкриття поняття «публічно-правового спору» та визначення його характерних ознак; з'ясування юрисдикції адміністративних судів, видів підсудності справ адміністративної юрисдикції.

На початку практичного заняття здобувачі отримають завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Предметна підсудність місцевих загальних судів як адміністративних судів.
2. Особливість територіальної підсудності адміністративних справ щодо

оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи.

3. Процесуальні підстави та порядок передачі судом адміністративної справи на розгляд іншого адміністративного суду.

4. Особливості підсудності кількох пов'язаних між собою вимог.

Відпрацювання даного навчального питання передбачає практичне вирішення завдань, запис мотивованого рішення у зошит (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів щодо запропонованої фабули).

Задача 1:

Гр. Коржаков, який виступає у справі в якості позивача до голови Шевченківської селищної ради щодо оскарження його бездіяльності завив заяву про відвід судді Петренко.

Свої вимоги він мотивував тим, що суддя та свідок з боку голови селищної ради є родичами, а саме суддя Петренко є двоюрідним дядьком свідка Криворучко і може бути упереджений під час прийняття рішення.

Судом було здійснено виклик учасників адміністративного провадження в судові засідання, які про час, місце розгляду справи були повідомлені належним чином, однак, в судові засідання не з'явилися. Суд, дослідивши матеріали справи за заявою гр. Коржакова, виніс ухвалу про відмову в задоволенні відводу суду мотивуючи тим, що позивач не надав доказів неупередженості судді, які впливають чи можуть вплинути на прийняте рішення.

Не погоджуючись з даною ухвалою, позивач звернувся до адміністративного суду апеляційної інстанції.

Дайте юридичну оцінку ситуації, що виникла.

Задача 2:

Гр. Іванов мав дозвіл від органів місцевого самоврядування на забудову території за адресою: м. Харків, вул. Ньютона, 8. При цьому забудовник загородив територію забором та розпочав вирубку багатолітні дерева, які росли на даній ділянці.

Жителів будинків не влаштовувала така ситуація і вони мали намір захищати свої права в порядку адміністративного судочинства.

Встановіть, яким чином має бути реалізовано їх право на судовий захист?

Задача 3:

Гр. Бардушко вирішив звернутися до адміністративного суду з вимогами про визнання неправомірними дій Дарницької сільської ради Бучинського району Вінницької області щодо відмови у наданні йому дозволу на розробку проекту відводу земельної ділянки для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд та скасування рішення Дарницької сільської ради від 16.02.2023 року у частині розгляду питання щодо надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва.

Охарактеризуйте предмет публічно-правового спору. Визначте предметну та територіальну підсудність матеріально-правових вимог гр. Бардушко

відповідно до вимог КАС України.

Задача 4:

Інспектор ДПІ в Шевченківському районі міста Києва встановив, що на підконтрольній території провадить господарську діяльність ПАТ «ШАФТ-ЛТД», яке фактично зареєстроване у м. Бориспіль Київської області.

При перевірці було з'ясовано, що це підприємство здійснює господарські операції без необхідних на це ліцензій. За результатами перевірки орган податкової інспекції ініціював подання позову до адміністративного суду про припинення вказаного суб'єкта господарювання шляхом ліквідації.

Надайте правову оцінку діям посадових осіб податкової інспекції щодо звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом про припинення суб'єкта господарювання.

Чи можливе припинення діяльності суб'єкта господарювання в порядку адміністративного судочинства.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами, визначено категорії спорів, на які розповсюджується адміністративна юрисдикція.

Практичне заняття № 3: «Учасники адміністративного судового процесу».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо особливостей співвідношення таких категорій, як «учасник адміністративного процесу» та «суб'єкт адміністративного процесу»; визначення процесуальних прав та обов'язків сторін та третіх осіб; з'ясування поняття та видів процесуального представництва.

Кількість годин - 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення: навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Склад осіб, які беруть участь у справі.
2. Поняття та зміст адміністративно-процесуальної правосуб'єктності.
3. Права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі.
4. Процесуальне представництво: поняття, види, загальна характеристика.

Література: [1, С. 90-134; 2, С. 117-127; 3, С. 110-119; 4, С. 120-130; 5, С. 267-279; 7, С. 229-246; 10; 11; 14; 29-36].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Учасники адміністративного судового процесу» розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про процесуальний статус учасників адміністративного судочинства, зокрема сторін, представників, третіх осіб.

На початку практичного заняття курсанти отримають завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність в адміністративному судочинстві.
2. Процесуальні повноваження адміністративного суду як провідного суб'єкта адміністративного процесу.
3. Класифікаційний розподіл учасників адміністративного судового процесу.
4. Процесуальний статус основних учасників адміністративної справи.
5. Процесуальний статус третіх осіб.
6. Підстави для відводу (самовідводу) учасників судового процесу) та його порядок.
7. Процесуальне представництво: поняття, функціональне призначення, види.

Відпрацювання даного навчального питання передбачає практичне вирішення завдань, запис мотивованого рішення у зошит (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів щодо запропонованої фабули:

Задача 1:

Окружним адміністративним судом міста Києва до розгляду у відкритому судовому засіданні було призначено адміністративну справу за позовом Громадської організації «Справжня Україна» до провідного інспектора Ковальова С.П. Управління контролю за благоустроєм Департаменту міського благоустрою та збереження природного середовища Київської міської державної адміністрації про визнання протиправним та скасування припису №1500984 від 03.02.2015 року щодо встановлення порушення правил благоустрою.

У судовому засіданні представником позивача було заявлено клопотання про відвід головуєчого у справі судді Липки А.С. з підстав його явної прямої зацікавленості в результатах розгляду адміністративної справи. Однак, ухвалою суду в задоволенні клопотання представника позивача було відмовлено.

Після оголошення ухвали представник позивача почав своїми діями порушувати порядок у судовому засіданні з метою перешкодити подальшому продовженню судового процесу у справі. За порушення порядку під час судового засідання його судом було негайно видалено із зали судового засідання.

Надайте правову оцінку діям головуєчого у справі судді Липки А.С. щодо застосування до представника позивача такого заходу процесуального примусу за порушення порядку під час судового засідання.

Задача 2:

Позивач гр. Рожко в адміністративній справі про оскарження припису державного пожежного інспектора гр. Сидоренка, – заявив у судовому засіданні відвід судді Макаренка, оскільки йому було відомо, що суддя та інспектор є сусідами і перебувають у дружніх стосунках.

Розуміючи, що відвід задоволено не буде, гр. Рожко завчасно підготував апеляційну скаргу на ухвалу суду, яку й подав відразу після проголошення ухвали про відмову у задоволенні відводу.

Проаналізуйте ситуацію і з'ясуйте, чи було судом допущено порушення норм КАСУ під час вирішення клопотання позивача? Складіть проект заяви про відвід суду.

Задача 3:

28.01.2023 року гр. Лазько звернувся до Шевченківського районного суду з адміністративним позовом до Головного Управління Пенсійного фонду України (далі – ГУ ПФУ) в місті Києві, Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСУЗНС), у якому просив визнати протиправною відмову ДСУЗНС у видачі йому довідки про розмір його грошового забезпечення станом на 01.04.2021 року, зобов'язати ДСУЗНС поставити на облік як пенсіонера, а також зобов'язати ГУ ПФУ в м. Києві здійснити підвищення призначеної йому пенсії відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2012 року № 355 «Про збільшення розмірів пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»» починаючи з 18.02.2022 року.

Про подання адміністративного позову він повідомив і гр. Івченка, з яким вони раніше разом працювали у штабі Цивільної оборони Полтавської області.

Гр. Івченко, вважаючи, що теж має право обліковуватись пенсіонером ДСУЗНС, а також на підвищення раніше призначеної йому пенсії відповідно до положень Постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2012 року № 355, пред'явив у справі гр. Лазька як третя особа, що заявляє самостійні вимоги на предмет спору, адміністративний позов з аналогічними позовними вимогами до обох відповідачів.

Визначте умови вступу у справу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору. Чи може гр. Івченко вступити у справу як третя особа, що заявляє самостійні вимоги на предмет спору, за таких обставин? Як судом вирішується питання про вступ до участі у справі третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги на предмет спору?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було визначено відповідне нормативно-правове регулювання процесуального статусу учасників адміністративного судового процесу.

Практичне заняття № 4: «Учасники адміністративного судового процесу».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо встановлення особливостей процесуального статусу експерта, експерта з питань права та

спеціаліста; визначення умов вступу в справу свідка; з'ясування повноважень органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді; встановлення повноважень учасників судового процесу, які обслуговують розгляд адміністративної справи.

Кількість годин - 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення: навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Процесуальний статус експерта, експерта з питань права та спеціаліста.
2. Участь у справі свідка та перекладача: підстави їх залучення в адміністративну справу.
3. Права, обов'язки та відповідальність свідка в адміністративному судочинстві.
4. Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.
5. Повноваження помічника судді, секретаря судового засідання та судового розпорядника в адміністративному судочинстві.

Література: [1, С. 90-134; 2, С. 117-127; 3, С. 110-119; 4, С. 120-130; 5, С. 267-279; 7, С. 229-246; 10; 11; 14; 29-36].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Учасники адміністративного судового процесу» розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про процесуальний статус учасників адміністративної справи, які обслуговують судовий процес і сприяють розгляду адміністративної справи.

На початку практичного заняття здобувачі мігістерського рівня вищої освіти отримають завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Охарактеризувати особливості процесуального статусу експерта.
2. Визначити коло осіб, які згідно з вимогами чинного процесуального законодавства не можуть бути допитані як свідки.
3. Визначте підстави участі у справі експерта з питань права.
4. Охарактеризувати особливості процесуального статусу спеціаліста.
5. Провести аналіз особливостей повноважень судового розпорядника і секретаря судового засідання.
6. Встановити особливості повноважень органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді?
7. Із посиланням на відповідні правові норми визначити коло підстав для здійснення представництва прокурором у суді інтересів громадянина та держави.

Відпрацювання даного навчального питання передбачає практичне вирішення завдань, запис мотивованого рішення у зошит (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів щодо запропонованої фабули:

Задача 1:

18.12.2022 року Вінницьким окружним адміністративним судом було призначено до розгляду у відкритому судовому засіданні адміністративну справу № 2а-1455/2016 за позовною заявою ТОВ «Віра» до Крижопільської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Вінницькій області про визнання протиправними дій щодо проведення 06.05.2021 року позапланової виїзної перевірки товариства з питань дотримання вимог податкового законодавства, правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, валютного та іншого законодавства, а також скасування податкового повідомлення-рішення № 000459870, яким збільшено суму грошового зобов'язання зі сплати податку на додану вартість.

У судовому засіданні представником позивача було заявлено клопотання про допуск до процесу знімальної групи інформаційної служби «Новини» телевізійного каналу «1+1» із метою здійснення транслявання ходу засідання по телебаченню, оскільки справа має значний суспільний резонанс.

Головуючий у справі суддя Устименко, вислухавши думку представника відповідача – Крижопільської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Вінницькій області, який проти задоволення клопотання заперечував, постановила ухвалу про відмову в задоволенні клопотання про допуск до судового засідання представників ЗМІ.

Чи було судом допущено порушення норм процесуального права під час вирішення клопотання представника позивача?

Задача 2:

Наказом начальника Державної податкової інспекції у Шевченківському районі м. Харкова № 567 від 12.05.2023 року гр. Саєнко було звільнено з посади секретаря начальника інформаційно-комунікаційного відділу за прогули без поважних причин.

18.05.2023 року гр. Саєнко звернулась до Харківського окружного адміністративного суду з позовом про визнання наказу про її звільнення неправомірним.

Ухвалою судді адміністративного суду у відкритті провадження в адміністративній справі було відмовлено у зв'язку із тим, що таку позовну заяву не належить розглядати у порядку адміністративного судочинства.

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на спірні правовідносини сторін? Надайте правову оцінку правомірності ухвали судді адміністративного суду. Відповідь обґрунтуйте із посиланням на відповідні норми матеріального та процесуального права.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було визначено відповідне нормативно-правове регулювання процесуального статусу учасників адміністративного судового процесу.

Практичне заняття № 5: «Позовні заяви учасників адміністративної справи».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо змісту, форми та структури заяв по суті адміністративної справи; визначення видів заяв з процесуальних питань та вимог щодо їх оформлення; встановлення юридичного оформлення позовної заяви до адміністративного суду, її змісту та структури; з'ясування особливостей складання відзиву на позовну заяву, відповіді на відзив, заперечення і пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

Кількість годин -2 години (для денної форми навчання). Місце проведення навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття та види заяв по суті адміністративної справи.
2. Форма та структура заяв по суті адміністративної справи.
3. Види заяв з процесуальних питань та вимоги щодо їх оформлення.
4. Юридичне оформлення позовної заяви до адміністративного суду, її зміст та структура.
5. Відзив на позовну заяву: структура та зміст.
6. Особливості оформлення відповіді на відзив на позовну заяву.

Література: [1, С. 120-144; 2, С. 217-247; 3, С. 110-119; 4, С. 120-130; 5, С. 267-279; 7, С. 229-246; 10-12; 14; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Позовні заяви учасників адміністративної справи» розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про особливості складання письмових заяв по суті адміністративної справи: позовної заяви; відзиву на позовну заяву; відповіді на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

На початку практичного заняття курсанти отримають завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Сутність заяв по суті адміністративної справи учасників судового адміністративного процесу, їх зміст та структура.
2. Зміст та структура заяв з процесуальних питань.
3. Форма і зміст адміністративного позову. Забезпечення адміністративного

позову.

Задача 1:

Суддя адміністративного суду постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху через відсутність посилання на докази, якими обґрунтовуються позовні вимоги гр. Б.

Чи законне рішення судді адміністративного суду? Як процесуальні дії на даному етапі?

Задача 2:

Курсант Харківського національного університету повітряних сил імені І. Кожедуба громадянин Петренко, що мешкає у м. Львові, звернувся з позовною заявою до Львівського окружного адміністративного суду про скасування наказу ректора Харківського національного університету повітряних сил імені І. Кожедуба про відрахування його з 2-го курсу через академічну заборгованість. Однак, суддя Львівського окружного адміністративного суду відмовила у відкритті провадження у справі через порушення юрисдикції (підсудності) цієї справи.

Визначте, чи правильне рішення прийняв адміністративний суд?

Проаналізуйте ситуацію і з'ясуйте, чи було дотримано правила територіальної юрисдикції у цій справі?

Враховуючи умови задачі, складіть позовну заяву від імені курсанта Петренка на дії керівництва університету і визначте перелік необхідних документів до позовної заяви.

Задача 3:

Прокурор обласної прокуратури м. Харкова з метою представництва інтересів Соболя О.О. звернувся до Харківського окружного адміністративного суду з позовною заявою до митної служби м. Харкова, а саме Головного державного інспектора відділу провадження у справах про порушення митних правил – гр. Ткачука – про скасування постанов про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил Соболя О.О. та зобов'язання вчинити певні дії.

В обґрунтуванні підстав для здійснення представництва інтересів особи в адміністративному суді він послався на той факт, що протягом останніх трьох років Соболю О.О. є непрацездатним, у зв'язку із чим неспроможний самостійно захистити свої порушені права та реалізувати процесуальні повноваження.

Визначте коло підстав для здійснення представництва прокурором у суді інтересів громадянина Соболя О.О.

Чи має право суд відкрити провадження у справі за адміністративним позовом прокурора у даній ситуації?

III. Порядок проведення заключної частини заняття. На практичному занятті було закріплено теоретичні навички за даною тематикою, змодульовано практичні ситуації за запропонованими кейсами.

Практичне заняття № 6: «Докази та доказування в адміністративному судочинстві. Процесуальні строки».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо особливостей процесуального порядку забезпечення, дослідження та оцінки доказів в адміністративному судочинстві.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Підстави та порядок забезпечення доказів.
2. Обставини, які не підлягають доказуванню в адміністративному судочинстві.
3. Засоби доказування в адміністративному судочинстві.
4. Види доказів, їх загальна характеристика.
5. Дослідження та оцінка доказів.
6. Вимоги, які ставляться до доказів.
7. Процесуальний порядок забезпечення доказів в адміністративній справі.

Література: [1, С. 226-244; 2, С. 217-247; 3, С. 240-259; 4, С. 167-190; 5, С. 291-299; 7, С. 247-267; 9-12; 15; 18; 21; 23; 26; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про особливості засобів доказування в адміністративному судочинстві; визначення обставин, що не підлягають доказуванню; з'ясування видів доказів, їх дослідження та оцінки під час розгляду та вирішення адміністративних справ.

На початку практичного заняття здобувачі другого рівня вищої освіти отримують завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Провести аналіз змісту ст.ст. 72-117 КАСУ та виконати наступні завдання:
  - а) визначити вимоги, яким мають відповідати докази в адміністративній справі;
  - б) визначити поняття доказів та їх види в адміністративному судочинстві;
  - в) розкрити підстави та порядок забезпечення доказів в адміністративній справі;
  - г) визначити підстави звільнення від доказування;
  - д) з'ясувати засоби доказування в адміністративному судочинстві і надати їх характеристику.

Задача 1:

Громадянин Соловйов звернувся до адміністративного суду з позовною заявою до податкової служби, зокрема про визнання незаконним наказу про

проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами.

У позовній заяві громадянин Соловійов зазначив усі реквізити оскаржуваного акта і надав його копію. При цьому гр. Соловійов подав аналогічну позовну заяву до місцевого адміністративного суду. Однак, адміністративний суд, дослідивши матеріали адміністративної справи у ході спрощеного провадження, відмовив у задоволенні позовної заяви, спираючись на те, що громадянин Соловійов не довів свої позовні вимоги відповідно до ч. 1 ст. 77 КАС України.

Складіть позовну заяву від імені громадянина Соловійова.

Проаналізуйте та оцініть правильність дій адміністративного суду в цій ситуації.

Визначте, чи може така адміністративна справа розглядатися в порядку спрощеного провадження.

Задача 2:

Гр. Баєва було звільнено з публічної служби 1 жовтня 2022 року. Не погоджуючись з прийнятим рішенням, він вирішив оскаржити його в порядку адміністративного судочинства. Однак, через раптову хворобу був доставлений до місцевої лікарні наступного дня на невизначений час.

Складіть позовну заяву від імені гр. Баєва до адміністративного суду і визначте необхідні документи, які повинні бути додані до цієї позовної заяви.

III. Порядок проведення заключної частини заняття. На практичному занятті було розглянуто поняття та види доказів в адміністративному судочинстві, визначено засоби доказування та способи забезпечення доказів в адміністративній справі; охарактеризовано поняття та види процесуальних строків, а також порядок їх обчислення в адміністративній справі.

Практичне заняття № 7: «Докази та доказування в адміністративному судочинстві. Процесуальні строки».

Навчальна мета заняття: поглибити і розширити знання щодо з'ясування процесуального порядку обчислення строків в адміністративному судочинстві.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття процесуального строку та його практичне значення.
2. Розумність процесуального строку: поняття та ознаки.
3. Основні процесуальні строки в адміністративному судочинстві.
4. Порядок обчислення процесуальних строків.
5. Наслідки пропуску процесуального строку.

Література: [1, С. 226-244; 2, С. 217-247; 3, С. 240-259; 4, С. 167-190; 5, С. 291-299; 7, С. 247-267; 9-12; 15; 18; 21; 23; 26; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про встановлення поняття та практичного значення процесуальних строків в адміністративному судочинстві, їх видів та порядку обчислення.

На початку практичного заняття здобувачі другого рівня вищої освіти отримують завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Провести аналіз змісту ст.ст. 118-123 КАСУ та виконати наступні завдання: а) визначити поняття процесуального строку в адміністративному судочинстві та з'ясувати особливості їх визначення; б) встановити ознаки поняття розумності процесуального строку; в) надати характеристику обчисленню процесуального строку, його поновлення та продовження під час розгляду та вирішення адміністративної справи; г) визначити строк звернення до адміністративного суду.

Задача 1:

Інспектор податкової служби в Шевченківському районі міста Харкова встановив, що на підконтрольній території провадить господарську діяльність ПАТ «Надія», яке фактично зареєстроване у м. Богодухів Харківської області. При перевірці було з'ясовано, що це підприємство здійснює господарські операції без необхідних на це ліцензій. За результатами перевірки орган податкової служби ініціював подання позовної заяви до адміністративного суду про припинення вказаного суб'єкта господарювання шляхом ліквідації.

Надайте правову оцінку діям посадових осіб податкової служби щодо звернення до адміністративного суду з позовною заявою про припинення суб'єкта господарювання. Чи можливе припинення діяльності суб'єкта господарювання в порядку адміністративного судочинства?

Задача 2:

Громадянина Василенка було звільнено з роботи. Не погоджуючись з прийнятим рішенням, він вирішив оскаржити його до адміністративного суду. Проте, наступного дня потрапив до лікарні з діагнозом «пневмонія» та пропустив строки звернення до адміністративного суду.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Складіть проект клопотання про поновлення/продовження процесуального строку.

III. Порядок проведення заключної частини заняття. На практичному занятті було розглянуто поняття та види доказів в адміністративному судочинстві, визначено засоби доказування та способи забезпечення доказів в адміністративній справі; охарактеризовано поняття та види процесуальних строків, а також порядок їх обчислення в адміністративній справі.

Практичне заняття № 8: «Позовне провадження в адміністративному судочинстві».

Навчальна мета заняття: визначити порядок відкриття провадження в адміністративній справі; з'ясувати ознаки стадії підготовки справи до судового розгляду; надати характеристику підготовчого провадження, а також особливостям врегулювання спору за участю судді.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання) і 2 години (для заочної форми навчання). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Виклики та повідомлення в адміністративному судочинстві.
2. Обставини, що підлягають з'ясуванню перед відкриттям провадження в адміністративній справі.
3. Повернення адміністративного позову.
4. Відмова у відкритті провадження.
5. Завдання та строк підготовчого провадження.
6. Судові рішення за наслідками проведення підготовчого провадження.

Література: [1, С. 299-344; 4, С. 317-347; 5, С. 340-359; 6, С. 199-211; 7, С. 291-299; 8, С. 278-297; 9-15; 17; 18; 21; 23; 26; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про особливості відкриття провадження у справі, а також стадії підготовчого провадження.

На початку практичного заняття здобувачі другого рівня вищої освіти отримують завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

1. Провести аналіз змісту ст.ст. 168-191 КАСУ та виконати наступне завдання: а) визначити повноваження судді на стадії відкриття провадження у справі; б) визначити підстави для залишення позовної заяви без руху; в) визначити підстави для повернення позовної заяви; г) визначити підстави для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі.

Задача 1:

Гр. Ковальов звернувся до адміністративного суду із позовом про визнання незаконним наказу про проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами. До позовної заяви гр. Ковальов копію оскаржуваного акта, не надав, мотивуючи це тим, що він його не має, а

контролюючий орган його не надав.

Адміністративний суд відмовив у задоволенні позовних вимог гр. Ковальова, обґрунтовуючи це тим, що позивач не надав необхідних документів для вирішення справи по суті.

Чи правильне рішення прийняв адміністративний суд в цій ситуації? З'ясуйте законодавчо встановлений перелік документів, які повинні додаватися до позовної заяви.

Задача 2:

Суддя адміністративного суду постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху через відсутність посилання на докази, якими обґрунтовуються позовні вимоги гр. Бойка.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність винесеної ухвали адміністративним судом.

Задача 3:

З метою погашення усієї суми податкового боргу, що виник у приватного підприємства «Милосердя», за рахунок майна боржника-платника податків, яке перебувало у податковій заставі, Державна податкова служба звернулася до адміністративного суду з позовною заявою про надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі.

Проаналізуйте правомірність звернення контролюючого органу до адміністративного суду з указаною позовною заявою. Яке судове рішення повинен прийняти адміністративний суд під час вирішення питання про відкриття провадження в адміністративній справі?

III. Порядок проведення заключної частини заняття. На практичному занятті було розглянуто поняття та види доказів в адміністративному судочинстві, визначено засоби доказування та способи забезпечення доказів в адміністративній справі; охарактеризовано поняття та види процесуальних строків, а також порядок їх обчислення в адміністративній справі.

Практичне заняття № 9: «Позовне провадження в адміністративному судочинстві».

Навчальна мета заняття: встановити зміст та етапи стадії судового розгляду адміністративної справи; визначити особливості проведення судових дебатів; встановити процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи, залишення позовної заяви без розгляду; зупинення та поновлення провадження у справі; закриття провадження у справі.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Завдання та строки розгляду адміністративної справи.
2. Етапи судового розгляду справи.

3. Судові дебати.
4. Підстави для відкладення та перенесення судового розгляду справи.
5. Вимоги, які висувуються до судових рішень.
6. Порядок набрання законної сили судових рішень.

Література: [1, С. 299-344; 4, С. 317-347; 5, С. 340-359; 6, С. 199-211; 7, С. 291-299; 8, С. 278-297; 9-15; 17; 18; 21; 23; 26; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про особливості розгляду адміністративної справи по суті.

На початку практичного заняття здобувачі другого рівня вищої освіти отримують завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

Провести аналіз змісту ст.ст. 192-256 КАСУ та виконати наступне завдання:
а) визначити повноваження судді на стадії розгляду справи по суті; б) визначити процесуальний порядок розгляду адміністративної справи по суті; в) встановити порядок проведення судових дебатів та процедуру ухвалення рішення суду; г) розкрити зміст поняття судового рішення та вимоги, яким воно повинно відповідати; д) з'ясувати підстави для прийняття додаткового судового рішення, а також порядок роз'яснення судового рішення.

Задача 1:

10.01.2023 року до Харківського окружного адміністративного суду надійшла позовна заява від гр. Сидорова до Офісу Генерального прокурора з такими позовними вимогами: а) визнати протиправним та скасувати наказ Генерального прокурора від 20.12.2020 № 1148-вк, яким його було звільнено; б) зобов'язати Офіс Генерального прокурора забезпечити виконання вимог КЗпПУ в частині збереження місця роботи та поновити його на відповідній посаді в органах прокуратури; в) стягнути з Офісу Генерального прокурора на його користь середній заробіток за весь час вимушеного прогулу.

Спираючись на ст. ст. 160-161 КАС України складіть позовну заяву від імені громадянина Сидорова і визначте необхідні документи, які повинні бути додані до цієї позовної заяви.

По-друге, складіть ухвалу Харківського окружного адміністративного суду про відкриття провадження у справі.

Тим часом, 25.01.2023 через канцелярію Харківського окружного адміністративного суду від представника позивача громадянина Сидорова надійшла заява про відкликання адміністративного позову.

Складіть заяву про відкликання адміністративного позову, визначте дії Харківського окружного адміністративного суду у цій ситуації і процесуально їх задокументуйте.

Задача 2:

Адміністративний суд відмовив у відкритті провадження за позовною заявою гр. Косенко щодо оскарження діяльності виконавчого комітету міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву було подано від імені позивача особою, яка не мала на це документально підтверджених повноважень.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність дій адміністративного суду.

Задача 3:

Вінницький місцевий суд відмовив у відкритті провадження за позовною заявою гр. Коваленка щодо оскарження діяльності виконкому Вінницької міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву подано від імені позивача особою, яка не має на те повноваження.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Як діяти в такому випадку особі, права чи інтереси якої порушені?

III. Порядок проведення заключної частини заняття. На практичному занятті було розглянуто поняття та види доказів в адміністративному судочинстві, визначено засоби доказування та способи забезпечення доказів в адміністративній справі; охарактеризовано поняття та види процесуальних строків, а також порядок їх обчислення в адміністративній справі.

Практичне заняття № 10: «Перегляд адміністративних справ в апеляційному та касаційному провадженнях».

Навчальна мета заняття: встановити порядок оскарження рішень адміністративного суду в порядку апеляційного та касаційного провадження.

Кількість годин – 2 години (для денної форми навчання) і 2 години (для заочної форми навчання). Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Право на апеляційне оскарження і межі перегляду судових рішень судом апеляційної інстанції.
2. Порядок і строки апеляційного оскарження.
3. Підготовка справи до апеляційного розгляду.
4. Апеляційний розгляд справи.
5. Судові рішення суду апеляційної інстанції.
6. Межі перегляду судом касаційної інстанції.
7. Порядок і строки касаційного оскарження.
8. Попередній розгляд справи.
9. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні.
10. Судові рішення суду касаційної інстанції.

Література: [1, С. 299-344; 4, С. 317-347; 5, С. 340-359; 6, С. 199-211; 7, С. 291-299; 8, С. 278-297; 9-15; 17; 18; 21; 23; 26; 28-37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття розраховано на поглиблення теоретичних та практичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах апеляційної інстанції, касаційної інстанції, а також за нововиявленими або виключними обставинами.

На початку практичного заняття здобувачі другого рівня вищої освіти отримують завдання щодо правильного застосування норм чинного законодавства стосовно конкретної ситуації.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

На цьому етапі проводиться закріплення матеріалу за такими питаннями:

Провести аналіз змісту ст.ст. 292-369 КАСУ та вирішити наступні завдання:

Задача 1:

На загальних зборах членів Всеукраїнської громадської організації «Наше майбутнє» 23 березня 2023 року було прийнято рішення про переобрання Голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання у правовідносинах з державою та іншими особами і вчиняти від його імені дії без додаткового уповноваження.

Член громадської організації Тихонов С.В. з указаними рішеннями не погодився, оскільки вважав, що вони прийняті всупереч меті та завданням діяльності об'єднання. Виходячи із того, що у Законі України «Про громадські об'єднання» до основних принципів утворення і діяльності громадських об'єднань віднесено, зокрема і принципи відкритості та публічності, він вважав, що всі правовідносини, пов'язані з діяльністю громадської організації, є публічно-правовими.

Саме тому, Тихонов С.В. звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірними та скасування рішень загальних зборів членів Всеукраїнської громадської організації «Наше майбутнє» від 23 березня 2023 року про переобрання Голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання. Суд відмовив у відкритті провадження мотивуючи тим, що даний спір не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. У зв'язку з цим Тихонов С.В. оскаржив прийняте рішення в апеляційному порядку

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на такі правовідносини?

Визначте підстави та порядок апеляційного оскарження? Яке рішення має ухвалити адміністративний суд?

Задача 2:

ТОВ «За майбутнє» 03.04 2023 року звернулось до адміністративного суду з позовною заявою до інспектора ДПІ в Шевченківському районі міста Києва про визнання його дій неправомірними.

Рішенням адміністративного суду першої інстанції від 07.06.2021 року у задоволенні позовних вимог було відмовлено у повному обсязі.

Колегія суддів Київського апеляційного адміністративного суду, переглядаючи указане судове рішення в апеляційному порядку, встановила, що під час розгляду справи судом першої інстанції було неповно з'ясовано усі обставини у справі. У зв'язку з цим, постанову від 07.06.2023 року було скасовано, а справу направлено для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Надайте правову оцінку обґрунтованості судового рішення Київського апеляційного адміністративного суду.

Задача 3:

Громадянин Зайцев звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовними вимогами до державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною постанову про накладення адміністративного стягнення.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 2 березня 2023 року громадянину Зайцеву було відмовлено у відкритті провадження у справі, спираючись на факт того, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на справи про накладення адміністративних стягнень. Тоді, громадянин Зайцев звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правильність судового рішення адміністративного суду першої інстанції.

Складіть апеляційну скаргу від імені Зайцева і рішення суду Львівського апеляційного адміністративного суду за результатами її розгляду.

Задача 4:

До Харківського апеляційного адміністративного суду надійшло клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги Головним управлінням Пенсійного фонду України в Полтавській області на постанову Глобинського районного суду Полтавської області від 22 квітня 2023 року по справі № 527/138/16-а за позовною заявою громадянина Іванова до Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області про визнання дій протиправними, скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії щодо переведення з одного виду пенсії на інший.

Складіть клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги; по-друге, визначте дії Харківського апеляційного адміністративного суду і процесуально їх оформіть.

Задача 5:

Харківський апеляційний адміністративний суд виніс постанову про залишення в силі рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позовної заяви громадянина Івлєва до Харківської дирекції українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про визнання протиправною відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду у сумі 50000 грн.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність винесеної постанови Харківським апеляційним адміністративним судом.

Складіть апеляційну скаргу від імені громадянина Івлєва, керуючись ст. 296 КАС України. З'ясуйте, чи може бути заявлена вимога про стягнення моральної шкоди в адміністративному судочинстві?

Задача 6:

Громадянин Карпов вирішив звернутися до адміністративного суду з вимогами про визнання неправомірними дій Крижанівської сільської ради Комінтернівського району Одеської області щодо відмови у наданні йому дозволу на розробку проекту відводу земельної ділянки для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд та скасування рішення Крижанівської сільської ради Комінтернівського району Одеської області від 16.02.2023 року у частині розгляду питання щодо надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва.

Розглянувши адміністративну справу, суд відмовив в задоволенні позовних вимог. Позивач не звертався до суду апеляційної інстанції про перегляд прийнятого рішення. Через рік після даного випадку голову Крижанівської сільської ради було притягнуто до кримінальної відповідальності за підробку документів щодо землеустрою. За порадою знайомого Карпов вирішив оскаржити прийняте рішення.

Здійсніть юридичний аналіз ситуації, що склалася. Як має діяти Карпов в даному випадку?

Задача 7:

Ухвалою Харківського окружного адміністративного суду від 02.06.2023 року було відкрито провадження за нововиявленими обставинами в адміністративній справі за позовом ТОВ «Сервіс-ЛТД» до Державної податкової інспекції у Шевченківському районі м. Харкова про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень від 11.04.2023 року №0001562202, №0001572202.

22.07.2023 року від представника відповідача до суду надійшло клопотання про зупинення провадження у справі для надання додаткових доказів.

Чи підлягає задоволенню клопотання про зупинення провадження у справі? Відповідь обґрунтуйте із посиланням на відповідні адміністративно-процесуальні норми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодельовано практичні ситуації за запропонованими фабулами.

4. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Адміністративне судочинство (у схемах): навч. посіб. / [В. В. Сокурєнко, О. А. Моргунов, І. В. Зозуля та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., доп. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/eb5c3392-9712-41f5-bc32-2a5925d65d0e>

2. Адміністративний процес України: підручник / за заг. ред. Д. І. Йосифовича. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf

3. Адміністративний процес : навч. посіб. / [Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Салманової, А. Т. Комзюка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/4488e2ee-fd53-4684-9835-cfdd1412c877>

4. Смокович М.І. Бєвзенко В.М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник. Заг. ред. д. ю. н., проф. Бєвзенка В. М. Пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В. Київ: ВД «Дакор», 2020. 1346 с.

5. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбіка, М. В. Колєснікова, А. В. Солонєр. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с.

Додаткова

6. Джафарова М.В. Адміністративне процесуальне право України: питання теорії: монографія. Харків: Константа, 588 с.

7. Пчєлін В.Б. Організація адміністративного судочинства України: правові засади: монографія. Харків: ТОВ «У справі», 2017. 487 с.

8. Бєндурка, О. М. Адміністративний процес України: монографія / О. М. Бєндурка. Харків: ХНУВС, 2019. 422 с.

9. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник / кол. авт.; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.

10. Вітвіцький, С.С.Адміністративне право та процес: навч. посіб. / С.С. Вітвіцький, Т.В. Хайлова, О.М. Перєсада; Донец. держ. ун-т внутр. справ. Одєса: ВД "Гєльветика", 2022. 400 с.

11. Джафарова М.В. Ступінь наукової розробленості проблеми визначення адміністративного процесуального права в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 6. Т.1. С. 170-175.

12. Джафарова М.В. Тенденції розвитку адміністративного процесуального законодавства України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 3. Том 1. С.190-193.

13. Федоренко Т.В. Новації в судовій реформі України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 5. С. 128-131.

14. Тімченко С.В. Моделі інституту адміністративної юстиції в загальноєвропейських системах права. *Актуальні проблеми юриспруденції*. 2017. № 2. С. 155-157.

15. Муза О.В. Теоретичні проблеми адміністративних процесуальних правовідносин в Україні: автореф. дис. ...докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ: ДНДІ МВС України, 2016. 38 с.

16. Писаренко Н. Б. До питання про особливості формування вітчизняної концепції адміністративного процесу. *Питання адміністративного права*. Кн. 1. Відп. за вип. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2017. 282 с.

17. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / за наук. ред. А. О. Сліванова, М. І. Іншина. Київ: Парлам. Вид-во, 2017. 512 с.

18. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / ред. кол. К. О. Ващенко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, В. А. Дерць. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2017. 796 с.

19. Артеменко І.А. Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративно-процесуального права: монографія. Харків: Діса Плюс, 2016. 414 с.

20. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання; за заг. ред. Н.Б. Писаренко. Харків: Право, 2020. 238 с.

Нормативно-правові акти:

21. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. (в ред. від 11.07.2023). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України «Законодавство України»*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

22. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 №3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №38. Ст. 385. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

23. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. ст. 222. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

24. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Голос України* від 25.10.2014. № 206. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

25. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

26. Про місцеві державні адміністрації: Закон України: від 9 квіт. 1999 р. №586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 3190 (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

27. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст. 170 (в ред. від 11.07.2023). URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80
28. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017. №2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. ст. 400. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/print>
29. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015. № 141-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015., № 13. ст. 87. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
30. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня. 2016 р. №1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31, ст. 545. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
31. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
32. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012. №49. Ст.1919. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4901-17>
33. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №35–36, 37. Ст. 446. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
34. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 258. *Офіційний вісник України* від 09.04.2021. № 27 стор.168. стаття 1464. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-%D0%BF#Text>
35. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 лип. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

36. Офіційний сайт Верховної Ради України: <https://portal.rada.gov.ua/>
37. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua/>
38. Офіційний сайт Судова влада України: <https://court.gov.ua/>
39. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
40. Офіційний сайт Верховного Суду: <http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/>